

PRINCIPII ALE FORMĂRII CULTURII VORBIRII A ELEVILOR

Diana CHIBAC

doctor în științe filologice, lector universitar
Universitatea Națională „Iurii Fedkovici” din Cernăuți, Ucraina
0000-0002-4491-5494

Through this article I tried to reveal the importance of the forms and ways of manifesting the culture of correct speech of high school students, being of high importance for modern education, because a person with a low level of linguistic culture, who does not know how to express his thoughts, who makes mistakes during communication, is doomed to communication failures in the social environment. A complete sign of an educated, comprehensively developed person is a high linguistic culture, that is, the ability to actively use modern literary language as a tool for communication with all the richness of expressive means and rules inherent in literary language.

Cuvinte-cheie : *vorbire, comunicare, competență, limbaj, cultură*

Limba este un sistem simbolic complex și cu mai multe aspecte, care a fost format și îmbunătățit de-a lungul secolelor. Este unul dintre cei mai importanți factori ai identității naționale a poporului. Limbajul este complet și destul de des un organism independent care există și se dezvoltă conform propriilor legi interne. Dar faptul că există conform legilor sale interne nu înseamnă că funcționează izolat: limba depinde de numărul de vorbitori, de starea societății, de statut (limbă de stat, non-statală), de politica lingvistică, de nivelul cultural, educație și conștiința vorbitorilor de limbă. Cultura limbii presupune o stăpânire perfectă a tuturor normelor limbajului literar și capacitatea de a le aplica în practică.

După cum se relatează, relațiile cu oamenii se pot limita la un zâmbet, o înclinare din cap și alte gesturi, dar cel mai adesea - un salut, urmat de o conversație plină de viață sau o conversație respectuoasă.

Dacă artiștii gândesc cu imagini, muzicieni cu sunete, oamenii de știință cu concepte, atunci toți împreună, și cu ei restul umanității, folosesc limbajul, cuvântul ca mijloc principal de exprimare a propriilor gânduri. Desigur, nu poți învăța să gândești fără să poți vorbi și invers.

Ce este necesar pentru a stăpâni capacitatea de a vorbi? Probabil, cunoașterea limbii nu este suficientă, trebuie totuși să fii conștient de cum și despre ce să vorbești. Omenirea încearcă de multă vreme să stăpânească arta conversației. Bazată pe multe secole de experiență, a dezvoltat regulile de bază ale conversației. Și fiecare nouă generație își aduce propriile caracteristici.

Chiar și filosoful antic Epictet a explicat: o persoană ar trebui să asculte de două ori mai mult decât să vorbească. Înțeleptul a insistat că Dumnezeu ne-a dat o singură limbă și o pereche de urechi pentru un motiv.

Sarcinile principale ale predării limbii române în secțiunile de bază și superioare ale școlii generale sunt:

- stimularea dorinței conștiente de a învăța limba română;
- dezvoltarea competențelor școlarelor în utilizarea justificată comunicativ a mijloacelor de limbaj în diverse situații de viață;
- familiarizarea cu sistemul lingvistic ca bază pentru formarea abilităților lingvistice — ortografice, gramaticale, lexicale, stilistice;
- formarea lumii spirituale a studenților, viziuni integrale asupra lumii, orientări valorice umane comune, adică atașarea prin limbaj la moștenirea culturală a poporului român și a umanității în ansamblu.

În clasele superioare, cunoștințele și aptitudinile în cultura vorbirii sunt sistematizate, în special, elevii sunt introduși în două grade de stăpânire a limbajului literar — corectitudinea, ceea ce presupune respectarea normelor limbajului literar de către cei care vorbesc sau scriu, și oportunitatea comunicativă a vorbirii, ceea ce înseamnă utilizarea motivată a mijloacelor lingvistice pentru un anumit scop de comunicare.

Iată șapte tehnici pentru exprimarea orală cu succes:

- Înainte de a începe să vorbești, ar trebui să faci o pauză (5-7 secunde) și să privești cu atenție ascultătorii. Pauza vă permite să vă

conectați la percepție. Apare un element de curiozitate: modul în care vorbitorul își va începe discursul.

- Este indicat să se introducă interjecții (astfel, în primul rând, în al doilea rând, deci, cred...).
- Este necesar să vă adresați ascultătorilor cu o întrebare (chiar și una retorică).
- Uneori este necesar să întrerupeți brusc gândul început, vorbind despre altceva, și apoi să reveniți la el.
- Dacă este necesar, puteți întârzia în mod deliberat informațiile cu un indiciu că vor fi discutate mai târziu.
- Ar trebui să apelați la imaginația ascultătorilor (imaginați-vă că...).
- Este recomandabil să sugerați în prealabil ceea ce se va spune mai târziu.

Elevii de liceu își dezvoltă abilitățile de a vorbi în fața unui public, așa că ne petrecem cea mai mare parte a timpului vorbind în public ca un tip de comunicare orală.

Retorica este legată în primul rând de vorbirea orală. Un tip de comunicare orală este un discurs public, iar genul discursului public este un reportaj, conversație, prelegere, raport.

Este necesar să vă pregătiți pentru raport cu foarte multă atenție. Se recomandă ca pregătirea să fie împărțită în trei etape:

- organizarea unei pânze logice — ce să spun și în ce ordine;
- găsirea unei forme de vorbire — cum să vorbești;
- repetiție.

Problema culturii vorbirii pentru societatea noastră, ca nicio alta din gama problemelor lingvistice, nu își pierde relevanța în timp. Pentru a explica această situație, pot fi numite multe motive, cum ar fi, de exemplu, zguduirea constantă a sistemului lingvistic prin acțiunea puternică a interferenței, adică influența altor limbi - ucraineană, engleză, poloneză. Cu toate acestea, în primul rând, este necesar să vorbim despre lipsa unei concentrări clare a vorbitorilor asupra muncii active pentru a-și îmbunătăți vorbirea orală și scrisă.

Formarea culturii lingvistice este una dintre problemele urgente ale zilelor noastre, nu numai filologice, ci și sociale, deoarece este într-un

fel sau altul legată de cele mai diverse tipuri de comunicații din lumea modernă.

R. Manolache notează că conceptul de „cultură a vorbirii” poate fi luat în considerare sub mai multe aspecte - teoretice, practice și etice. Cultura vorbirii sub aspect teoretic este o ramură lingvistică a științei filologice care investighează viața de vorbire a unei societăți într-o anumită perioadă a existenței acesteia și stabilește pe baze științifice normele de utilizare a limbajului ca principal mijloc de comunicare între oameni, formare și exprimarea gândurilor cu scopul de a îmbunătăți limba ca instrument de cultură.

În termeni practici, conceptul de „cultură a vorbirii” este considerat calitatea vorbirii, care se realizează în procesul vorbirii. Se manifestă în respectarea de către vorbitor a normativității limbajului: capacitatea de a exprima o opinie în mod logic, clar, înțeles, adecvat, expresiv, divers și estetic în funcție de stilul de vorbire și de situația de comunicare.

Aspectul etic al culturii vorbirii este înțeles ca etichetă lingvistică general acceptată, care este întrucipată în formule tipice de salut, rămas bun, urări, invitații, expresii de simpatie etc.

Având în vedere problema îmbunătățirii abilităților de comunicare, observăm că soluția acesteia depinde în mare măsură de stăpânirea profundă a limbii în sine, de regularitățile acesteia, de normele de ortografie, precum și de practicarea comunicării orale și scrise. Cu alte cuvinte, o componentă importantă a dezvoltării comunicative este cultura vorbirii.

Se pune întrebarea despre relația dintre stăpânirea legilor limbii și cultura vorbirii. Pentru a o investiga, este necesar să găsim în această relație elementul care acționează ca manifestare a unei atitudini estetice față de limbaj.

Din păcate, bogăția și frumusețea cuvântului nativ, originalitatea propoziției române nu sunt suficient de înțelese de către copii, iar acesta este unul dintre motivele formalismului în cunoașterea școlară. Vorbirea orală a școlărilor este înfundată cu cuvinte parazite, săracă, conține repetări frecvente, există puține înțelesuri în ea, nu există proverbe, zicători, întorsături frazeologice; majoritatea propozițiilor sunt monotone ca structură (sunt construite conform schemei - subiect, predicat), este

adesea folosit un subiect dublu, care încalcă logica conexiunilor gramaticale ale limbii române.

Sarcina școlii în stadiul actual de regândire a scopului său social și de reorientare radicală a practicii educaționale este de a forma elevilor o nevoie internă de a-și îmbunătăți constant cultura vorbirii pentru a pune în mișcare mecanisme complexe de autodezvoltare a vorbirii care ar continua să funcționeze chiar și după absolvirea școlii.

Acest lucru va fi mult facilitat de lecțiile de cultură a vorbirii - bogate în conținut, interesante cu materialul lor lingvistic și cultural.

Scopul predării limbii române este de a asigura stăpânirea activă de către elevi a limbii de stat, de a-și forma competențe de vorbire, limbă, socio-culturală și de activitate în cadrul acestora. Înțelegerea modernă a problemelor educației lingvistice, o nouă privire asupra limbii ca fenomen social și subiect educațional duce la creșterea nivelului teoretic și metodologic de educație și dezvoltare a școlarilor. Prin urmare, pentru a defini limba ca subiect de studiu și pentru a crește nivelul de înțelegere de către elevi a acestei discipline educaționale, este necesară crearea unui sistem în educație, care să implice dezvoltarea unui sistem adecvat de exerciții și sarcini.

Pentru formarea eficientă a culturii vorbirii a școlarilor, este important să se utilizeze diverse forme și metode de învățare, de exemplu, observarea faptelor de limbă, experimente stilistice, exerciții etc.

Combinând munca analitică cu sarcini de natură sintetică, școlarii dezvoltă un simț fin al limbajului, gustul limbajului, îmbogățesc stocul de asociații verbale, ceea ce facilitează exprimarea gândurilor și sentimentelor. O abordare cuprinzătoare a principiilor, formelor și metodelor de organizare a educației lingvistice creează condiții optime pentru realizarea abilităților creative și comunicative.

Astfel, pentru formarea culturii de vorbire a elevilor la lecțiile de limbă română, este necesar să se creeze un sistem în organizarea activităților educaționale care să țină cont de caracteristicile individuale ale elevilor, să asigure dezvoltarea abilităților de comunicare, să îmbunătățească cultura vorbirii a școlarilor.

Problema relației dintre limbă și vorbire în lingvistica modernă este considerată a fi una dintre cele mai dificile, deoarece interpretarea aces-

tor concepte a fost identificată de mult timp, iar în stadiul modern, criteriile de diferențiere a acestora în lingvistică sunt diferite.

După cum s-a menționat, în lingvistică nu a existat o unitate în interpretarea conceptelor de „limbă” și „vorbire”. Necesitatea clarificării conținutului lor a apărut după ce Ferdinand de Saussure și I. Baudouin de Courtenay au introdus în circulația științifică termenii „limbă” – „vorbire” (fr. „langue” – „parole”). F. de Saussure în lucrarea sa „Curs de lingvistică generală” notează că limbajul și vorbirea sunt două obiecte diferite și vorbește despre necesitatea funcționării a două științe. Omul de știință scrie că, distingând limbajul și vorbirea, separăm astfel: 1) social de individual; 2) esențial de la accidental.

Limba este un sistem de semne, vorbire - un sistem de combinații de elemente lingvistice din text; act de vorbire - un proces, al cărui produs este materialul de vorbire - materialul de vorbire este o implementare concretă a sistemului lingvistic. Lanțul definit indică relația dintre limbaj și vorbire.

Vorbirea este un fenomen individual și este strâns legată de conceptul de „cultură a vorbirii”. Potrivit lui O. Darie, conceptele de „cultură a limbajului” și „cultură a vorbirii” sunt legate între ele în același mod ca „limbă” și „vorbire”, adică ca generale și specifice. Oamenii de știință au dezvoltat didactica lingvistică a limbii materne. B. Ursu prin termenul „cultură a vorbirii” înțelege nivelul de stăpânire a sistemului de calități de vorbire de către vorbitorii individuali și distinge două aspecte ale conceptului de „cultură a vorbirii”:

- 1) totalitatea și sistemul calităților comunicative ale vorbirii;
- 2) predarea despre totalitatea și sistemul calităților comunicative ale vorbirii.

În lingvistica și didactica lingvistică modernă, autorii folosesc expresiile „cultură a limbajului” (D. Popovici, I. Vrânceanu, S. Vieru) și „cultură a vorbirii” (O. Ion, N. Didescu, V. Matei, M. Costin).

Următoarea definiție a conceptului a devenit cea mai acceptabilă pentru studiul nostru: „cultura vorbirii” este stăpânirea normelor limbajului literar oral și scris (ortografie, accent, folosirea cuvintelor, morfologie, sintaxă), precum și capacitatea să folosească capacitățile expresive

ale limbajului în conformitate cu scopul vorbirii, scopul comunicativ, condițiile de comunicare.

O serie de lingviști (L. Ștefănescu, T. Matei, N. Popescu etc.) asociază cultura vorbirii cu abilitățile de vorbire a unui individ. Accentul se pune pe necesitatea stăpânirii normelor vorbirii literare în prima etapă, iar în a doua etapă - abilitatea de vorbire, care constă în capacitatea de a alege dintre opțiunile paralele cele mai precise din punct de vedere al conținutului, adecvate stilistic, expresive, accesibil (L. Ștefănescu).

Dintre semnele culturii vorbirii orale, am luat ca bază următoarele: corectitudinea, acuratețea, expresivitatea, logica, bogăția, direcția comunicativă. Întrucât vorbirea este întotdeauna folosită în scop comunicativ, următoarele sunt semnele culturii vorbirii: respectarea formulelor de etichetă de vorbire, toleranță, capacitatea de a se adresa cu respect și politicos interlocutorului, ținând cont de vârstă, sexul acestuia etc.

Comunicarea este un proces de transmitere a unui sens de la cineva către altcineva. Acest proces de transmitere se face cu ajutorul unui sistem de semne. Sensul este codat în semnele utilizate pentru transmiterea lui. A recepta și a înțelege sensul înseamnă a asuma semnele (a le auzi, a le vedea etc.) și a proceda la decodificarea lor, în conformitate cu ceea ce am putea numi regulile semnelor. Nu suntem în fața unui proces de comunicare dacă: a) nu există mijloace prin care un sens să fie transmis (semnele); b) nu există reguli de introducere și combinare a semnelor (o gramatică a semnelor); c) nu există posibilitatea de a recepta semnele (nu sunt auzite, văzute); d) nu există posibilitatea de a descifra conținutul semnelor, care este depozitarul sensului; e) nu există posibilitatea conștientizării sensului, transformării lui în cunoștință.

Potrivit multor profesori, creativitatea verbală este un mijloc puternic de dezvoltare umană. În articolul „Cuvânt despre cuvânt”, V. Sukhomlynsky, lingvist ucrainean notează că, deoarece cuvântul devine un instrument pentru copil, cu ajutorul căruia se creează o nouă frumusețe, copilul se ridică la un nou nivel de viziune asupra lumii, atinge un nivel calitativ, noua etapă în dezvoltarea sa spirituală și vrea să-și exprime în cuvinte admirația, mirarea față de frumusețea lumii.

Referințe bibliografice:

1. CERGHIT I. (2013) - Perfecționarea lecției în școala modernă. București : Editura Didacticii și Pedagogică, 219 p.
2. DULAMĂ M. E. (2008) - Metodologie didactică. Teorie și practică, ediția a II-a revăzută și adăugită, Cluj-Napoca : Editura Clusium, 396 p.
3. IONESCU M., Chiș V. (1992) Strategii de predare și învățare. București : Editura Științifică,. 126 p.
4. NEACȘU I. (2010) - Metode și tehnici de învățare eficientă. București : Editura Militări, 180 p.
5. ДЕМЧУК О. (2000) Нестандартні уроки з української літератури в 9-11 класах. Тернопіль: підручники і посібники. 144 ст.
6. ЖИТНИК Б.О. (2004) - Методичний poradник. Форми і методи навчання. Харків: Видавнича група «Основа». 121 ст.